

Mýty spojované s COVID-19

1. 1. 2020 – 15. 2. 2021

T A
Č R

FAKULTA
SOCIÁLNÍCH VĚD
Univerzita Karlova

MUNI
MED Institut
biostatistiky
a analýz

Executive Summary

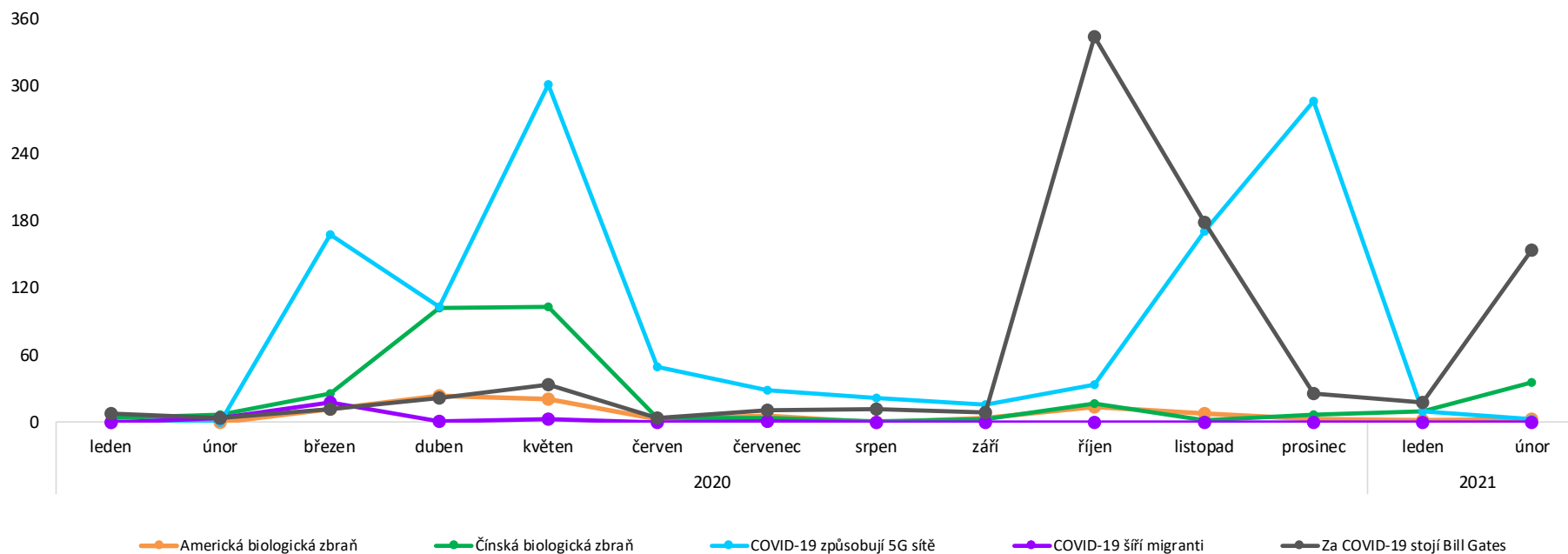
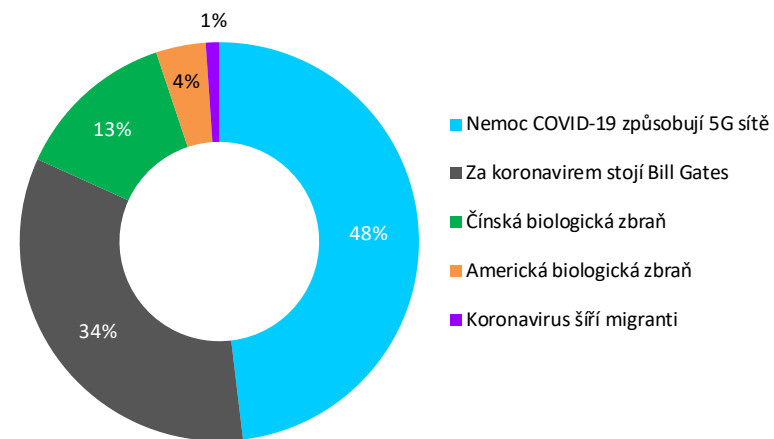
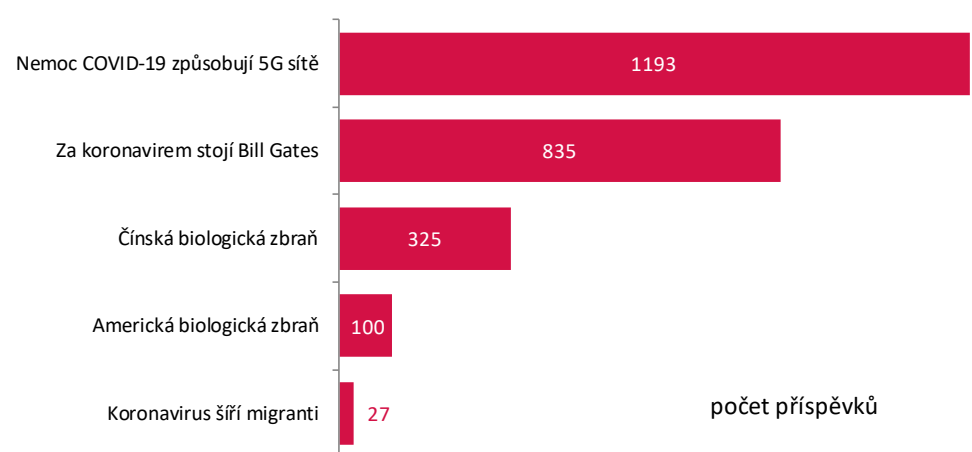
- Analýza se zaměřuje na zmapování výskytu vybraných mýtů souvisejících s pandemií COVID-19. Zaměřili jsme se na dva typy mýtů, a sice na teorie o příčinách vzniku a šíření nemoci COVID-19 a na teorie ohledně toho, jak lze tuto nemoc léčit. Až na jednu výjimku byly všechny zde porovnávané teorie vytipovány předem, a tudíž mohly být využity jako klíč pro hledání relevantních článků. Jedinou teorií, která se vynořila až v průběhu analýzy, byla ta o roli Billa Gatese při vzniku pandemie.
- V příspěvcích o možném vzniku nemoci COVID-19 lze vysledovat větší počet různých konspiračních teorií, které jsou stavěny buď proti sobě coby konkurující si vysvětlení, nebo vedle sebe jako vzájemně slučitelná či neodporující si. Tím pádem se v jednom příspěvku mohly vyskytnout vedle sebe zmínky o více než jedné ze sledovaných teorií. Typické je to u těch příspěvků, které se snaží konspirační teorie veřejnosti odhalovat a uvádět je na pravou míru. Takových příspěvků bylo v našem výběru řádově více než těch, které naopak tyto teorie berou vážně a/nebo přispívají k jejich šíření. Takové zmínky jsou doménou specifického typu médií (nejčastěji tzv. konspiračních webů) a v tradičních médiích se prakticky nevyskytují.
- Nejvíce zmiňovanou konspirační teorií o příčinách nemoci COVID-19 byla ta, která ji dává do souvislosti s instalací zařízení pro bezdrátový přenos dat v takzvané síti 5G (1 193 zmínek). Tato publicita byla zároveň specifická tím, že kromě dvou zmíněných typů článků – propagujících a demaskujících tuto teorii – se objevil ještě třetí, a sice takový, který informoval o jejich reálných dopadech na veřejnost. Konkrétně o ničení zařízení 5G sítí, lidmi, kteří uvěřili teorii o jejich vlivu na šíření COVID-19, k němuž došlo např. ve Velké Británii.
- Druhou nejčastější teorií v našem srovnání byla ta, která coby původce rozšíření COVID-19 ve světě označuje amerického miliardáře Billa Gatese (835 zmínek). Výrazně k rozšíření medializace této teorie přispěl paradoxně prezident Miloš Zeman, který ji zmínil ve svém říjnovém televizním projevu coby odstrašující příklad toho, čemu jsou lidé ochotni věřit.
- Teorie na dalších příčkách zaznamenaly mnohem nižší publicitu. Konkrétně teorie o vzniku COVID-19 v čínských laboratořích se objevila v 325 příspěvcích, coby možnou americkou biologickou zbraň jej zmínilo 100 příspěvků, a názor, že COVID-19 se nekontrolovaně šíří kvůli migraci, byl zaznamenán ve 27 příspěvcích.

Executive Summary

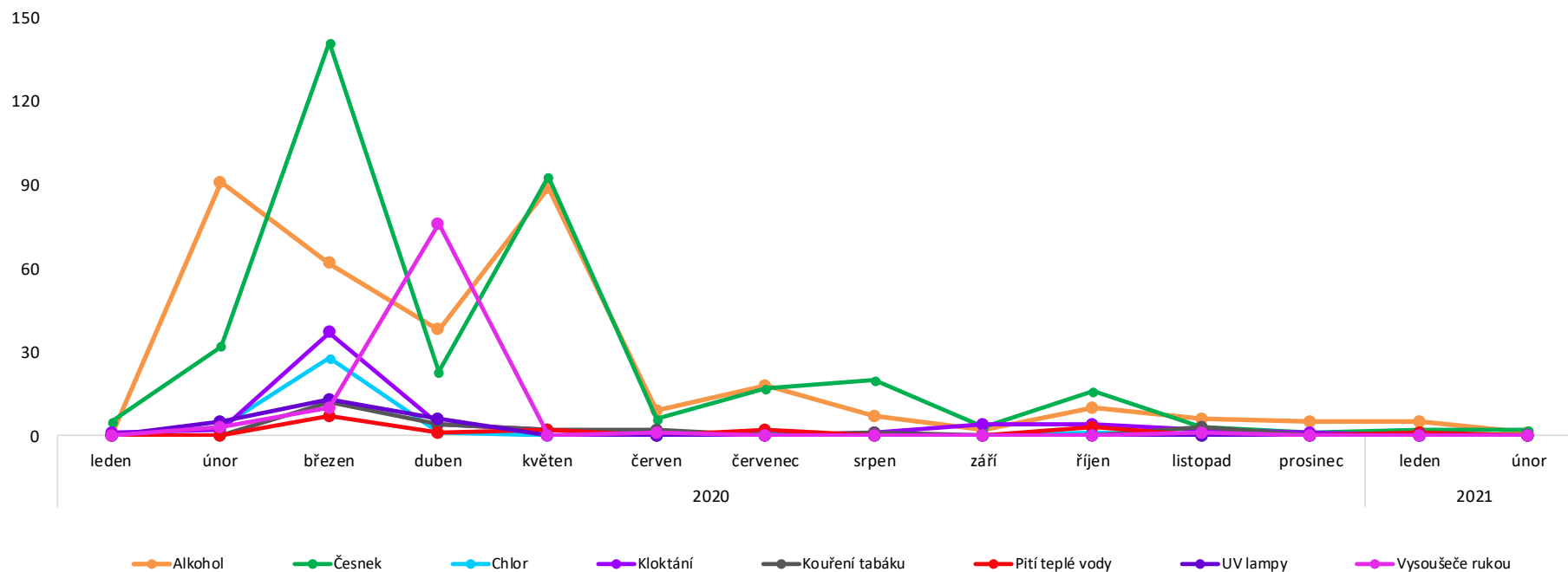
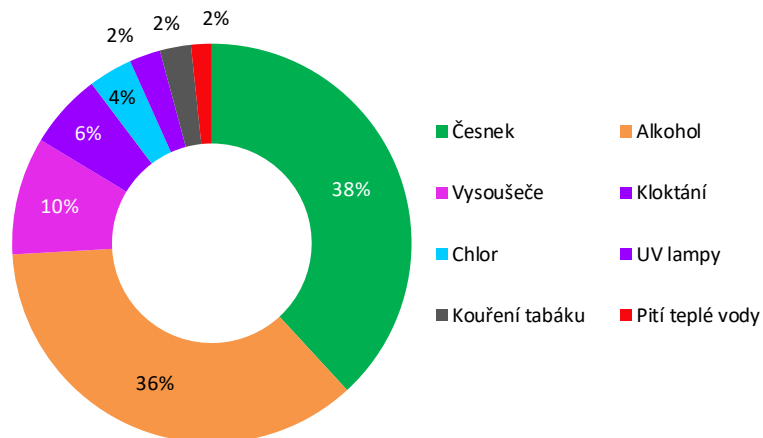
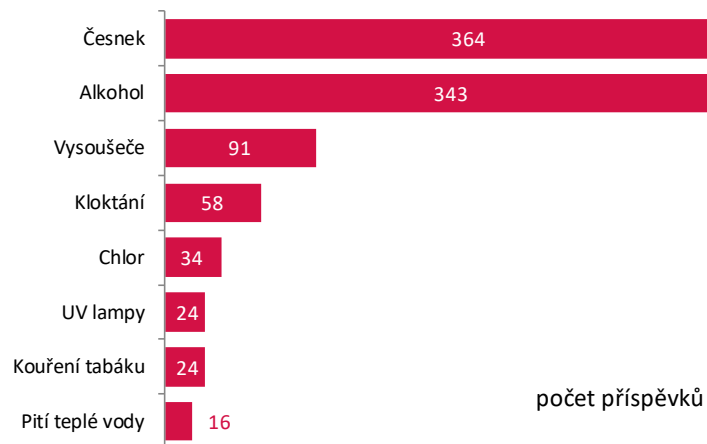

- Druhou rovinu mediálních mýtů týkajících se koronaviru COVID-19 tvoří různé pseudovědecké či nevědecké – takzvané „šarlatánské“ či „babské“ – rady a návody, jak lze onemocnění tímto virem čelit či jak se mu vyvarovat. Zaměřili jsme se na ten typ rad a návodů, které nejsou na první pohled nesmyslné či nebezpečné. Asi nejznámějším šířitelem tohoto typu informací se stal v průběhu prvního roku pandemie bývalý americký prezident Donald Trump. Ten v jednom ze svých veřejných projevů zmínil coby možnost léčby COVID-19 injekcí dezinfekčního prostředku do žíly. Mediální odezvu, kterou jeho vystoupení vyvolalo, jsme do analýzy nezařadili, protože byla veskrze odmítavá, a svým rozsahem by překryla ostatní, méně jednoznačné, a tudíž pro nás zajímavější, kategorie. Sám Trump svůj výrok později označil za sarkasmus.
- Také v případě mýtů o ochraně proti COVID-19 početně významně převládaly články, které je odhalovaly či kritizovaly. Nejčastěji zmiňovaným vědecky nepodloženým návodem, jak čelit COVID-19, bylo v českých médiích požívání většího množství česneku (364 zmínek). V těsném závěsu následoval coby údajný „lék“ na koronavirus alkohol (343), a to jak pro vnější, tak i pro vnitřní užívání. Na jedné straně jej radil pít preventivně běloruský prezident Lukašenko, na druhé straně Světová zdravotnická organizace upozorňovala, že stříkání alkoholu na povrch těla nemá žádný účinek na virus, který už pronikl do organismu, a navíc může poškozovat sliznice.
- Další kategorie rad, jak léčit COVID-19, měly výrazně nižší mediální odezvu. Zmínka o návodu používat proti COVID-19 vysoušeče vlasů či rukou byl zmíněn v 91 příspěvcích, kloktání ústní vody bylo zmíněno 58krát, dezinfekce povrchu těla chlorem 34krát, používání UV lamp stejně jako kouření tabáku 24krát a pití teplé vody 16krát.
- Ze skupin médií, v nichž se zmínky o obou typech mýtů objevily, měly zcela dominantní roli celostátní a regionální deníky (1930 příspěvků, tj. 87 % publicity), a to především zásluhou regionálních mutací Deníku VLM a jeho regionálních webů. Zbývajících 13 % si mezi sebe rozdělily ostatní skupiny tak, že každá z nich obsáhla mezi 1 a 3 procenty medializace.

Mýty spojované s původem COVID-19

Mýty o ochraně proti COVID-19

Mýty o COVID-19 ve skupinách médií

72

Bulvární média

1 930

Celostátní a regionální deníky

44

Ekonomická média

19

Komerční rádia

46

Komerční televize

63

Veřejnoprávní média

54

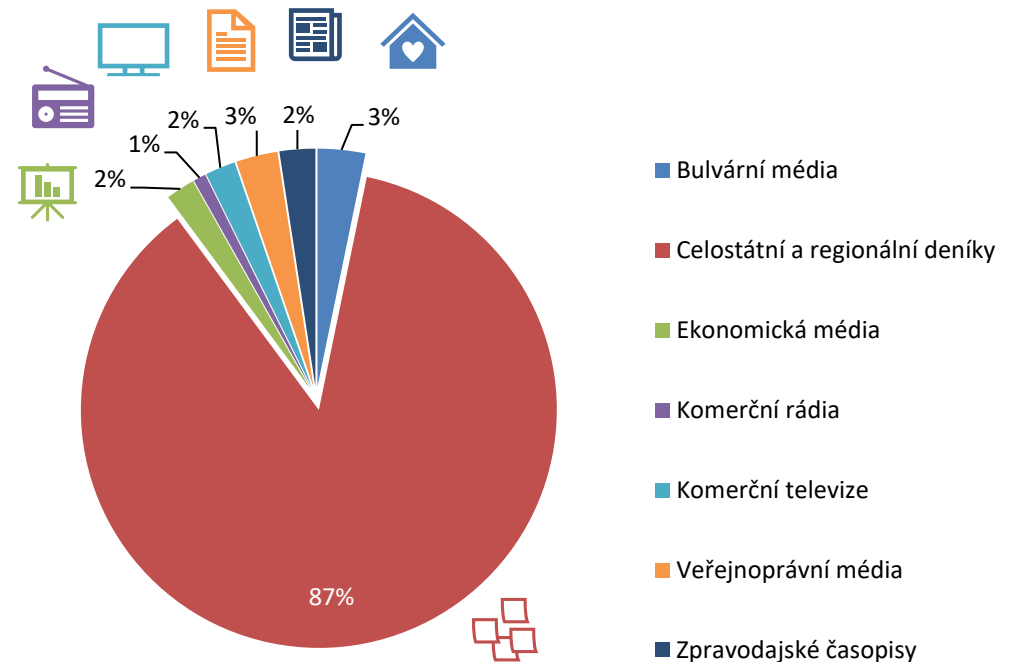

Zpravodajské časopisy

2 228

CELKEM

Metodika

Cíl analýzy

Cílem analýzy je vyhodnotit četnost výskytu mýtů týkajících se příčin a možné léčby a prevence onemocnění COVID-19 v českých médiích v období od 1.1.2020 do 15.2.2021, a to s přihlédnutím k časovému vývoji jejich výskytu, k jejich vzájemné proporcii v celkové publicitě a k jejich zastoupení v různých skupinách médií.

Výběr příspěvků

Analýza využívá příspěvky ze sledovaného období 1.1.2020 až 15.2.2021, které jsou obsaženy v mediálním archivu Newton Media. Příspěvky pocházejí ze všech skupin médií s výjimkou agenturního zpravodajství. Příspěvky byly vybrány na základě klíčových slov, které odrážely předem vytipované kategorie koronavirových mýtů. Výběr článků byl prováděn v několika kolech, v nichž byly na základě zpřesňujících klíčových slov dohledávány další články tak, aby byl výběr dat co nejúplnější. Během analýzy se podařilo odhalit jeden další hojně medializovaný mýtus, který byl následně do analýzy přidán.

Skupiny médií

Rozřazení sledovaných médií do vybraných skupin – viz slide 6 – je uvedeno v xls příloze této analýzy.

Vlastní analýza

Vybrané relevantní příspěvky byly analyzovány kvantitativně. To znamená, že nebyl hodnocen jejich konkrétní obsah (např. vyznění vůči určitému subjektu), ale pouze relevance vůči sledovanému tématu. Ke kvantitativnímu vyhodnocení příspěvků byla rovněž využita metadata, např. datum vydání příspěvku, titul, v němž byl příspěvek publikován, příslušnost ke skupině médií apod.

Pro porovnání medializace jednotlivých koronavirových mýtů byl použit seznam těchto mýtů, který byl vytvořen mediálními odborníky z FSV UK v rámci pilotní kvalitativní analýzy.

Kontakty

Tým mediálních analýz

Newton Media, a.s.
Na Pankráci 1683/127
140 00 Praha 4

T: +420 724 345 324

E: vera.carna@newtonmedia.cz